Τουρισμός, «υπερτουρισμός», «βιώσιμος τουρισμός», «περιζήτητος τουρισμός». Σημειώσεις πάνω σε μια δημόσια συζήτηση που άργησε πολύ.

Σε μια ηλιόλουστη αλλά δροσερή μέρα ενός περασμένου Μάη, βρέθηκα για επαγγελματικούς λόγους σε ένα από τα πιο μεγάλα και τουριστικά νησιά των Δωδεκανήσων. Δύσκολα απέφευγες τη δελεαστική σκέψη να ζεις μόνιμα σε τέτοιο περιβάλλον. Καθώς πηγαίναμε προς τη συνάντησή σε ένα δημοτικό κτίριο, συναντήσαμε έναν συνάδελφο, που μόλις είχε συνταξιοδοτηθεί από κάποια θέση προϊσταμένου και κερνούσε καθώς δεχόταν ευχές στους διαδρόμους. «Τώρα το πρωί ψάρεμα και μετά ουζάκι», τον πείραξε κάποιος, για να λάβει μια απάντηση που έφερε αμηχανία: «Δυστυχώς, τώρα με τη σύνταξη δε μας βγαίνει να το κρατήσουμε το σπίτι, μάλλον θα αναγκαστούμε μετά από 20 χρόνια να γυρίσουμε Αθήνα». Λίγη ώρα μετά, στην αίθουσα που συζητούσαμε για ζητήματα -τι άλλο;- βιώσιμης ανάπτυξης, ιεραρχήθηκαν από το κοινό τα σημαντικότερα προβλήματα της περιοχής. Σχεδόν ομόφωνα αναδείχθηκε η ανεπάρκεια των υποδομών δημόσιας υγείας και του ιατρικού προσωπικού. Τελικά, δεν είναι μόνο δελεαστικό, αλλά είναι και πολύ δύσκολο να ζεις μόνιμα σε αυτούς τους προικισμένους τόπους.

Έστω και αν άργησε πολύ, το τελευταίο διάστημα έχει ανοίξει μια έντονη δημόσια συζήτηση για το μέλλον του τουρισμού στην Ελλάδα. Ακόμα και κυβερνητικά χείλη ή μέσα ενημέρωσης που παρουσίαζαν διαχρονικά τον τουρισμό ως μονόδρομο και ευλογία, αναγκάζονται να αναγνωρίσουν πολλές από τις επιπτώσεις της υπερανάπτυξής του, ειδικά ως προς την ανεπάρκεια πόρων και υποδομών και την περιβαλλοντική υποβάθμιση.Η λέξη που πλέον χρησιμοποιείται όλο και συχνότερα και συνοψίζει τους κινδύνους είναι μια: «Υπερτουρισμός». Στο σημείωμα αυτό, θα καταθέσω κάποιες κριτικές επισημάνσεις πάνω σε πλευρές της δημόσιας συζήτησης για τον «υπερτουρισμό» και στον τρόπο με τον οποίο αναζητείται (αν αναζητείται) μια ρύθμισή του από την κυρίαρχη πολιτική.

Ο «υπερτουρισμός» δεν προέκυψε αυθόρμητα, αλλά είναι αποτέλεσμα πολιτικών στρατηγικών

Συχνά, αφήνεται να εννοηθεί ότι η υπερεπέκταση του τουρισμού είναι μια αυθόρμητη διαδικασία της αγοράς ή των τοπικών κοινωνιών που θέλουν να πλουτίσουν, όμως αυτό απέχει πολύ από την αλήθεια. Ο τουρισμός υπήρξε διαχρονικά το κέντρο του αναπτυξιακού μοντέλου που επιλέχθηκε για

εκτεταμένες περιοχές της χώρας, στις οποίες έγινε αποδεκτή η συρρίκνωση άλλων παραδοσιακών δραστηριοτήτων. Μετά την κρίση του 2010, ο τουρισμός προβάλλει σε όλα τα κείμενα πολιτικών ως η βασικότερη (αν όχι η μοναδική) επιλογή οικονομικής ανασυγκρότησης. Μια επιλογή απολύτως συμβατή με τις μνημονιακές πολιτικές και την προοπτική της «μεταμνημονιακής» Ελλάδας.

Στα μεγάλα αστικά κέντρα, όλες οι χωρικές στρατηγικές εκκινούν από την αναγνώριση της ανεπαρκούς αξιοποίησης των τουριστικών δυνατοτήτων και καταλήγουν σε μέτρα για την ενίσχυση της ελκυστικότητας των πόλεων ως προορισμών αστικού τουρισμού, ενώ παράλληλα δίνονται διαρκή κίνητρα για νέες τουριστικές επενδύσεις. Το ίδιο συμβαίνει και για όλα τα νησιά, τις παράκτιες περιοχές, τις ορεινές περιοχές και όλες τις εκτάσεις που θα μπορούσαν να έχουν τουριστικό ενδιαφέρον, ακόμα και σε αυτές που το πρόβλημα του τουριστικού κορεσμού είναι αναγνωρισμένο εδώ και χρόνια. Αποκορύφωμα αποτελεί το νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό, που τέθηκε σε διαβούλευση από το ΥΠΕΝ, τον περασμένο Ιούλιο και συνάντησε πλήθος αντιδράσεων από περιβαλλοντικές οργανώσεις και φορείς. Μετά από μια δεκαετία όπου η τουριστική ανάπτυξη γινόταν ανεξέλεγκτα και ενώ ανεφάρμοστος παραμένει σε μεγάλο βαθμό ο περιφερειακός και τοπικός σχεδιασμός, το νέο Ειδικό Πλαίσιο έρχεται να ενισχύσει παρά να ρυθμίσει ή περιορίσει την τάση για «υπερτουρισμό».

Ασφαλώς υπάρχει πρόβλημα…

Η πρόσφατη έρευνα του Ινστιτούτου Eteron με την εταιρεία Aboutpeople για τις απόψεις των πολιτών σχετικά με τον τουρισμό, έρχεται σε ένα καίριο σημείο να συμβάλλει στον δημόσιο διάλογο. Εστιάζω στο βασικό συμπέρασμα: Ο τουρισμός κατέχει μια κεντρική θέση στην ανάπτυξη της χώρας, που έχει θετικές επιπτώσεις ως προς την οικονομία και τις θέσεις εργασίας και αρνητική ως προς το κόστος ζωής και την προστασία του περιβάλλοντος. Ο «υπερτουρισμός» αναγνωρίζεται ως μια ανησυχητική τάσηπου όμως αφορά κυρίως το μέλλον. Τα ευρήματα τεκμηριώνουν την αίσθηση που έχει διαμορφώσει η ελληνική κοινωνία για τον τουρισμό, ως μια δραστηριότητα με αντιφατικές ή και συγκρουόμενες επιπτώσεις. Ως κάτι αναγκαίο αλλά και επιζήμιο. Αξίζει να σκύψουμε παραπάνω σε αυτό τον διττό χαρακτήρα, ευχής και κατάρας.

Αυτό το αίσθημα είναι αποτέλεσμα διαμορφωμένων διαχρονικά αντιλήψεων, αλλά και πραγματικών δεδομένων. Η πιο ανάγλυφη αλλά και οδυνηρή αποτύπωση αυτής της «υλικής» πλευράς είναι η εξής: Οι τέσσερις περιφέρειες της χώρας που σύμφωνα με την απογραφή του 2021 σημείωσαν πληθυσμιακή άνοδο ή στασιμότητα σε σχέση με το 2011 (Νότιο Αιγαίο με αύξηση 6.1%, Κρήτη, Αττική και Ιόνια νησιά με μικρή μεταβολή), καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις και το 82% των συνολικών εσόδων εισερχόμενου τουρισμού για το 2023. Αντίστροφα, στις πέντε περιφέρειες με την μεγαλύτερη δημογραφική πτώση (Δυτική Μακεδονία με πάνω από 10%, Ανατολική Μακεδονία- Θράκη, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος και Θεσσαλία με πάνω από 6%) δεν αναλογεί πάνω από το 6% των τουριστικών εσόδων.

Η εικόνα αυτή είναι τόσο ισχυρή που μοιάζει πως στην Ελλάδα μια περιοχή χωρίς έντονη τουριστική

ανάπτυξη είναι καταδικασμένη στο μαρασμό. Δεν μπορεί επίσης να μην συσχετιστεί με τις βίαιες αλλαγές που παρατηρούνται στις μη τουριστικά δυναμικές περιοχές, όπως τις γιγαντιαίες εκτάσεις για ΑΠΕ στις πρώην λιγνιτοπαραγωγικές περιοχές, τον ταχύτατα αποαγροτοποιημένο θεσσαλικό κάμπο (αξιοποιώντας και ως σοκ τις καταστροφικές πλημμύρες) και τους ορεινούς όγκους. Απουσία ενός χωρικού και οικονομικού σχεδιασμού που να στοχεύει στην μείωση των χωροκοινωνικών ανισοτήτων, οι τοπικές κοινωνίες καταδικάζονται σε μια μοίρα ταυτισμένη με ό,τι θεωρεί πρόσκαιρα κερδοφόρο το μεγάλο εγχώριο και διεθνές κεφάλαιο. Δεν προκαλεί εντύπωση οι κάτοικοι των τουριστικών προορισμών, παρότι αναγνωρίζουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, να θεωρούν θετική την επίδραση του τουρισμού στον τόπο τους.

Φυσικά, η καπιταλιστική οικονομία δημιουργεί εξαρτήσεις στο εργατικό δυναμικό. Συνήθως, ακόμα και οι πιο επικίνδυνες και επιβλαβείς δραστηριότητες, ειδικά αν αποφέρουν ένα αξιοπρεπές εισόδημα, είναι προτιμητέες από την ανεργία, κάτι που επιδρά στη συνείδηση των τοπικών κοινωνιών. Όμως, ο τουρισμός δεν είναι μια οικονομική δραστηριότητα ίδια π.χ. με τις εξορύξεις και την «άγια σκουριά που μας γεννά, μας τρέφει, τρέφεται από εμάς, και μας σκοτώνει», όπως έγραφε ο Καββαδίας. Υπήρξε, και σε ένα βαθμό είναι ακόμα, ένας κλάδοςπου μπορούσε να προσφέρει μια οικονομική ανάπτυξη αν όχι φιλική, πάντως λιγότερο καταστροφική για έναν τόπο, από ότι π.χ. οι τεράστιες βιομηχανικές συγκεντρώσεις. Ήταν συμβατός με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά περιοχών όπως τα νησιά, τα οποία έχουν υποστεί τις συνέπειες της άνισης ανάπτυξης του ελλαδικού χώρου. Και ήταν ένα πεδίο επιχειρηματικών δυνατοτήτων λιγότερο συγκεντροποιημένο και χωρίς την ανάγκη πολύ μεγάλων κρατικών ή ιδιωτικών κεφαλαίων. Απουσία εναλλακτικών και ενισχυμένη από την κρατική στήριξη ενός φαινομενικά εύκολου κέρδους, η ενασχόληση με τον τουρισμό αποτέλεσε σημαντική -και όχι μόνο οικονομική- διέξοδο για τις τοπικές κοινωνίες, κάτι που δεν πρέπει να αμελείται σε αναλύσεις που ρομαντικοποιούν το παρελθόν.

Από την άλλη πλευρά, ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα μη παραγωγική, εύθραυστη και επεκτατική. Ιδιοποιείται κοινά αγαθά όπως τη θάλασσα, το νερό, τη γη, την φύση, την πολιτιστική κληρονομιά, την τοπική παράδοση και το τοπίο, και όσο περισσότερο αναπτύσσεται τόσο περισσότερο τα θέτει σε κίνδυνο. Αυτή η αντίφαση είναι θεμελιώδης για τον τουρισμό, καθιστώντας πράγματι μη βιώσιμη (και άρα και οικονομικά ευάλωτη) την αέναη τουριστική επέκταση. Όπως εξηγεί -μεταξύ άλλων- σε σειρά παρεμβάσεών του ο Κωστής Χατζημιχάλης, Κυκλαδίτης και δάσκαλος για πολλές γενιές επιστημόνων και επιστημονισσών του χώρου, η τουριστική ανάπτυξη βασίστηκε σε διαδικασίες (μικρότερης και μεγαλύτερης κλίμακας) υφαρπαγής γης και νερού, τονίζοντας μάλιστα την λέξη ως «την επιτήδεια πράξη υπεξαίρεσης η οποία πραγματοποιείται με βία και δόλο και συχνά καλύπτεται θεσμικά».

Οι Κυκλάδες, που αποτελούσαν ένα πρότυπο ως προς τη συλλογική διαχείριση του νερού, τη διαμόρφωση του εδάφους, της καλλιεργήσιμης γης και του τοπίου, βρίσκονται στο επίκεντρο των αδιεξόδων του υπερτουρισμού. Η υπερκατανάλωση του νερού για τουριστικές εγκαταστάσεις και νέες παραθεριστικές κατοικίες σε μια περίοδο παρατεταμένης λειψυδρίας οδηγεί σε μόνιμο κίνδυνο

εξάντλησης, μεγάλη αύξηση στα τιμολόγια για γεωργικές χρήσεις και ξηρασία που απειλεί την χλωρίδα και πανίδα. Η κατασκευαστική φρενίτιδα, ειδικά εκτός σχεδίου, υποβαθμίζει (όπου δεν έχει ήδη καταστρέψει) το τοπίο και το δομημένο περιβάλλον, ενώ η τουριστική μονοκαλλιέργεια σταδιακά εξορίζει τις γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες με επιπτώσεις στη διατροφική ασφάλεια, καθώς και σε παραδοσιακά επαγγέλματα.

Μεγαλύτερα νησιά, όπως η Ρόδος, αντιμετωπίζουν κάθε καλοκαίρι καταστροφικές πυρκαγιές που πλήττουν δασικές περιοχές με τεράστιες συνέπειες στα πλούσια τοπικά οικοσυστήματα. Κάθε είδους φαραωνικά έργα εμφανίζονται διαρκώς σε νησιά, βραχονησίδες, οροσειρές, δάση, περιοχές NATURA, ακόμα και στην μαρτυρική Γυάρο, φορώντας μάλιστα έναν μανδύα υποτιθέμενης βιωσιμότητας, παρότι αποτελούν εξόφθαλμα το αντίθετο κάθε οικολογικής ευαισθησίας.

Στα αστικά κέντρα, η τουριστικοποίηση σε συνδυασμό με την επέλαση του διεθνούς real estate, την κερδοσκοπία επί των τιμών και την ληστρική μεταφορά ιδιοκτησιών στις τράπεζες και τα funds, δημιουργούν ένα εκρηκτικό μείγμα πρωτοφανούς στεγαστικής κρίσης. Στην Αθήνα παρατηρείται ένας ραγδαίος μετασχηματισμός με προφανή αποτελέσματα την μετακίνηση κατοίκων εκτός των τουριστικών και «καλών» γειτονιών και την αλλαγή του πολυλειτουργικού χαρακτήρα του κέντρου, με κλείσιμο τοπικών και μικρών επιχειρήσεων που αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό με τα μεγάλα (και συχνά σκιώδη) κεφάλαια του τουρισμού, των εμπορικών αλυσίδων και της αναψυχής.

… είναι όμως μόνο ο «υπερ»τουρισμός;

Πλευρές αυτών των επιπτώσεων γίνονται ολοένα και πιο ορατές, αναγκάζοντας την κυβέρνηση και τα μέσα ενημέρωσης να ασχολούνται με τα προβλήματα και την ανάγκη υιοθέτησης μέτρων απέναντί τους. Αποτελούν όμως κάποια ακραία ή απρόβλεπτη εκδοχή ενός νέου φαινομένου, του υπερτουρισμού; Ή αποτελούν την αναμενόμενη εξέλιξη της διαχρονικής και δίχως όρια προώθησης του τουρισμού ως «ατμομηχανής» του ελληνικού καπιταλισμού στην οποία πλέον έχει εισέλθει αποφασιστικά και το παγκόσμιο κεφάλαιο διακρίνοντας δυνατότητες σημαντικής κερδοφορίας; Πιστεύω το δεύτερο. Η συλλογιστική αυτή δεν οδηγεί στην άρνηση χρήσης του όρου «υπερτουρισμός» ως περιγραφή μιας κρισιακής συνθήκης που αντιμετωπίζουν περιοχές της χώρας, ούτε για να καταλήξει αβίαστα στη συνολική απόρριψη του τουρισμού.

Υποστηρίζω, ωστόσο, ότι απαιτείται μια πληρέστερη αμφισβήτηση του μοντέλου χωρικής και οικονομικής ανάπτυξης που υιοθετήθηκε διαχρονικά στη χώρα για να κατανοηθούν και αντιμετωπιστούν τα αδιέξοδα που έχει δημιουργήσει η εκτεταμένη τουριστική δραστηριότητα. Όταν το σύνολο των πολιτικών που εφαρμόζονται εδώ δεκαετίες θέτει ως βασικό στόχο την τουριστική μεγέθυνση, όταν έχει χαθεί ο αριθμός από νόμους, διατάγματα και θεσμικές «εξαιρέσεις» διευκόλυνσης των τουριστικών επενδύσεων σε κάθε σπιθαμή γης, τότε δεν γίνεται να μοιρολογούμε έκπληκτες μπροστά στις επιπτώσεις. Γιατί αυτό που αντιμετωπίζουμε σήμερα δεν είναι μια «ανωμαλία» ή αποτυχία, αλλά η επίτευξη των εθνικών και τοπικών στόχων που έθεσε η πολιτική

εξουσία.

Για τον λόγο αυτό φρονώ πως πρέπει να ακούμε με σκεπτικισμό ορισμένες τοποθετήσεις. Δεν αμφισβητώ την πρόθεση να ρυθμιστούν κάποιες παθογένειες, αλλά φοβάμαι ότι η κυρίαρχη ρητορική επιδιώκει να στοχοποιήσει τον «υπερ»τουρισμό, διατηρώντας ανέγγιχτες τις αιτίες που τον γέννησαν. Να αναδείξει κάποιες πλευρές για να δημιουργήσει ένα «ακραίο» και πολιτικά καθορισμένο όριο, νομιμοποιώντας ουσιαστικά ό,τι βρίσκεται κάτω από αυτό. Αυτός ο κίνδυνος οφείλει να επισημανθεί και αναφορικά μετις μελέτες τουριστικής «φέρουσας ικανότητας». Παρότι η χρήση περιορισμών και προβλέψεων αποτελεί εργαλείο για τον σχεδιασμό και την προστασία χωρικών ενοτήτων, η εκπόνηση τέτοιων μελετών από τους ίδιους τους επενδυτές που εισάγει η πρόσφατη νομοθεσία κινδυνεύει να έχει την ίδια λειτουργία με τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Αντί να περιορίζει την επιχειρηματική δραστηριότητα προστατεύοντας το περιβάλλον και τη γη, να προσαρμόζει τους τόπους στις προθέσεις των μεγάλων επενδύσεων. Σαφώς κάθε μελέτη και κάθε επένδυση διαφέρουν, όμως έχουμε δει τόσα περιβαλλοντικά εγκλήματα να αδειοδοτούνται που έχει μειωθεί η αισιοδοξία.

Ποιες πολιτικές απέναντι στον «υπερτουρισμό»;

Παρά τις ενστάσεις, η αναγνώριση του προβλήματος «υπερτουρισμός» είναι μια θετική εξέλιξη. Τίθεται, επομένως, ένα πραγματικό ερώτημα: Πως μπορεί να αντιμετωπιστεί;
Η κυρίαρχη πολιτική απαντά: Να γίνει ο τουρισμός «για λίγους και εκλεκτούς». Όπως παρουσιάζει εύγλωττα ηPulse τα ευρήματα της πρόσφατης έρευνάς της, «οι Έλληνες θέλουν λιγότερους, πιο εύπορους τουρίστες». Η εν λόγω έρευνα παρουσιάστηκε στο δεύτερο συνέδριο του RE-IMAGINETOURISM (15-16/10) παρουσία του ίδιου του πρωθυπουργού. Πρόκειται για μια πρωτοβουλία της Καθημερινής που, όπως υποστηρίζει, εισάγει μια «νέα προσέγγιση για τον τουρισμό» που θα φέρει την «ενδυνάμωση του βιώσιμου τουρισμού και την εναρμόνισης της ανάπτυξης και της διατήρησης». Στην πρωτοβουλία συμμετέχουν αεροπορικές και ακτοπλοϊκές εταιρείες και τράπεζες, με την υποστήριξη των μεγαλύτερων τουριστικών ομίλων της χώρας.

Γεννάται ένα ερώτημα: Θα διορθώσουν τα προβλήματα του υπερτουρισμού, οι επιχειρήσειςπου έχουν αποκομίσει τα περισσότερα κέρδη από αυτόν; Μήπως είναι ένα ψευδές ενδιαφέρον, μια ρητορική; Νομίζω πως όχι. Αυτό που κυρίως επιδιώκεται είναι να αποδοθούν οι ευθύνες στην «ανεξέλεγκτη» τουριστική ανάπτυξη, τους «κακούς» τουρίστες του μαζικού τουρισμού, την μεμονωμένη ιδιοκτήτρια του Airbnb και τους μικρούς παίκτες στις τοπικές κοινωνίες. Επακόλουθα, τη λύση θα φέρουν τα «μεγάλα ψάρια» με τις στρατηγικές επενδύσεις, τα σύνθετα τουριστικά καταλύματα και τα ακριβά ξενοδοχεία που θα προσελκύσουν το πλούσιο κοινό που θα αναζητά το «σπάνιο και περιζήτητο» τουριστικό προϊόν, για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Στάθη Καλύβα.

Η προσέγγιση αυτή αναγνωρίζει πως η συνεχής υποβάθμιση της φύσης και του τοπίου απειλεί το ίδιο το μέλλον του τουρισμού. Όμως, η ταξική μονομέρεια υπέρ του μεγάλου κεφαλαίου, δεν προσφέρει μια διέξοδο περιβαλλοντικής προστασίας και κοινωνικής ευημερίας. Επιθυμεί να περιορίσει τις

μικρές ενισχύοντας τις μεγάλες υφαρπαγές. Όσο και αν χρησιμοποιούν έναν κενό λόγο για βιωσιμότητα και προστασία της φύσης, τα μεγάλα ξενοδοχεία και τα τουριστικά και παραθεριστικά χωριά αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα σπατάλης πόρων, τουριστικού συνωστισμού και καταστρατήγησης χωρικών και περιβαλλοντικών περιορισμών. Οδηγούν δε σε ένα διαρκές σπιράλ κερδοσκοπίας αναγκάζοντας το σύνολο της τουριστικής δραστηριότητας να ακολουθήσει τα ίδια μονοπάτια για να παραμείνει ανταγωνιστικό. Έτσι, η διαφαινόμενη αδυναμία ακόμα και των μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων να πάνε διακοπές στους τόπους που επιθυμούν, όχι μόνο δεν περιορίζεται αλλά κατοχυρώνεται. Οι υπόλοιπες οικονομικές λειτουργίες καταδικάζονται στην εξαφάνιση, εκτός αν μπορούν να λειτουργήσουν ως φολκλορική ανάδειξη των τοπικών παραδόσεων.

Τι προτείνει το νέο Ειδικό Χωροταξικό του Τουρισμού ακόμα και για τις ελάχιστες τουριστικά κορεσμένες περιοχές όπως η Μύκονος και η Σαντορίνη, που κατηγοριοποιούνται ως «περιοχές ελέγχου». Από την μια περιορισμό ή και απόσυρση των μικρών και μη αξιόλογων τουριστικών υποδομών, και από την άλλη κίνητρα για την αναβάθμιση υφιστάμενων και τη δημιουργία νέων ακόμα και εκτός σχεδίου, αρκεί να πρόκειται 4 και 5 αστέρων ή για Οργανωμένες μορφές ανάπτυξης τουρισμού και συμπληρωματικών δραστηριοτήτων (ΟΜΑΤ).Ενδεχομένως να υπάρξουν αλλαγές, ωστόσο η γενική λογική που διέπει τις ασκούμενες πολιτικές είναι ξεκάθαρη. Απέναντι στον τουριστικό «φονταμενταλισμό», μπορούν φυσικά να υπάρξουν θετικές ρυθμίσεις και περιορισμοί. Ο ακαδημαϊκός και μελετητικός κόσμος έχει καθήκον να καταθέτει προτάσεις προώθησης του «βιώσιμου τουρισμού», όσο και ανο όρος «βιωσιμότητα» μοιάζει πλέον με κενό σημαίνον.

Νομίζω όμως ότι σε πολιτικό και θεωρητικό επίπεδο, απαιτείται ένας ριζοσπαστικός αναστοχασμός που να θέσει στο στόχαστρο το κυρίαρχο τουριστικό μοντέλο αλλά και την ίδια την αντίληψη για τον τουρισμό ως μιας οικονομίας υπηρεσιών που απευθύνεται σε συγκεκριμένες κοινωνικές κατηγορίες και που βασίζεται αποκλειστικά στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Μια τέτοια προσέγγιση επιχειρήσαμε σε ένα παλαιότερο κείμενο με την Αλίκη Κοσυφολόγου και τον Νίκο Νικήσιανη, επαναπροσεγγίζοντας την υπόθεση του κοινωνικού τουρισμού ως μια κεντρικά σχεδιασμένη αλλά και τοπικά δημοκρατική διαδικασία με διαφορετικό ταξικό και περιβαλλοντικό πρόσημο.

Υ.Γ. Ο τρόπος ζωής μας δεν επηρεάζεται ιδιαίτερα

Στην τελευταία ταινία της Κωνσταντίνας Κοτζαμάνη, ο Σουηδός πατέρας που ταξιδεύει στην Ελλάδα μέσα σε ένα γαλλικό κρουαζιερόπλοιο αναφωνεί: «Μα δεν είναι δυνατόν να μας συμπεριφέρονται σαν τουρίστες», για να λάβει απάντηση από την γυναίκα του. «Μα, τουρίστες είμαστε».

Επανέρχομαι κλείνοντας σε ένα από τα ευρήματα της έρευνας του Eteron. Η μεγάλη πλειοψηφία υποστήριξε ότι ο τουρισμός δεν επηρεάζει ιδιαίτερα τον τρόπο ζωής και την ταυτότητα του τόπου. Κι όμως, νομίζω πως αυτό που περισσότερο άλλαξε ο τουρισμός είναι ο τρόπος που σκεφτόμαστε τον εαυτό, τις κοινωνίες και τους τόπους μας, άλλοτε ως τουριστικά προϊόντα και άλλοτε ως τουρίστες. Συχνά σε μια διαρκή σύγκρουση ανάμεσα σε αυτές τις δύο ταυτότητες. Αξίζει να επανακαθορίσουμε στόχους και ταυτότητες, να αναγνωρίσουμε τοπικές ανάγκες και καθολικά δικαιώματα όπως η

ξεκούραση, το ταξίδι, η αξιοπρεπής εργασία και η προστασία της φύσης.

*Το παρόν άρθρο δημοσιεύθηκε πρώτη φορά στο Eteron.org στις 21.10.2024. Η δημοσίευση διαθέσιμη εδώ